

ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ПІДГРУНТЯ ТА ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

©2022 МЕДИНСЬКА Н. В.

УДК 330:504.06
JEL: Q50; Q57; Q58

Мединська Н. В. Економічний механізм природокористування: інституціональне підґрунтя та інструментально-методологічне забезпечення

Виявлено, що економічний механізм природокористування оперує недостатнім набором методів, інструментів та важелів, які дали б можливість підвищити комплексність господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та посилити дієвість впливу сфери природокористування на темпи соціально-економічного піднесення. Обґрунтовано, що для формування сучасного економічного механізму природокористування необхідним є створення інституціонального підґрунтя, яке передбачатиме вмонтування в регуляторну природоохоронну архітектуру нових інститутів-правил, здатних забезпечити ефективніше залучення природної сировини та екосистемних послуг у ринковий обіг. Установлено, що інструментально-методологічне забезпечення економічного механізму природокористування має охоплювати широкий спектр методів, інструментів та важелів, що дасть можливість забезпечити бюджетно-податковий і фінансово-кредитний вплив на максимальну кількість операцій, пов'язаних із вилученням матеріально-речової субстанції природної сировини та використанням несировинних користностей природних комплексів. Дослідження показали, що в сучасному економічному механізмі природокористування має бути присутній широкий спектр фінансово-економічних та управлінсько-економічних методів. Фінансово-економічні методи охоплюють: оцінювання, облік, програмування, планування, прогнозування, оподаткування, бюджетне фінансування, інвестування, страхування, кредитування. До переліку управлінсько-економічних методів належать: ліцензування, експертиза, сертифікація, регламентація, стандартизація, моніторинг, кадастр, лімітування, нормування. Встановлено, що сучасний економічний механізм природокористування має охоплювати бюджетні, податкові, митні, кредитні, іпотечно-заставні, фондові, інвестиційні, страхові інструменти, а також інструменти, які базуються на реалізації угод публічно-приватного партнерства. Обґрунтовано, що в структурі економічного механізму природокористування виокремлюються два типи важелів: фінансово-економічні стимули (податкові пільги, пільгові кредити, митні пільги, цінні знижки/надбавки, перехресне субсидування, дотування) та фінансово-економічні санкції (штрафи, пені, відшкодування, компенсації, фінансові обмеження, бюджетні ліміти).

Ключові слова: економічний механізм природокористування, інституціональне підґрунтя, методи, інструменти, важелі, публічні бюджети.

Рис.: 1. **Бібл.:** 10.

Мединська Наталія Василівна – кандидат економічних наук, доцент, виконуюча обов'язки завідувача кафедри земельного кадастру, Національний університет біоресурсів і природокористування України (вул. Героїв Оборони, 15, Київ, 03041, Україна)

E-mail: natazv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>

UDC 330:504.06
JEL: Q50; Q57; Q58

Medynska N. V. Economic Mechanism of Nature Management: The Institutional Basis and Instrumental-Methodological Provision

It was found that the economic mechanism of nature management operates with an insufficient set of methods, instruments and levers that would make it possible to increase the complexity of economic development of natural resource potential and strengthen the effectiveness of the influence of the sphere of nature management on the pace of socioeconomic growth. It is substantiated that for the formation of a modern economic mechanism of nature management, it is necessary to create an institutional basis, which will provide for the installation in the regulatory environmental architectonics of new institutions-rules capable of ensuring more efficient involvement of natural raw materials and ecosystem services in market circulation. It is determined that the instrumental and methodological provision of the economic mechanism of nature management should cover a wide range of methods, instruments and levers, which will allow to ensure the budget-tax and financial-credit impact on the maximum number of operations related to the extraction of material substance of natural raw materials and the use of non-commodity qualities of natural complexes. Studies have shown that in the modern economic mechanism of nature management there should be present a wide range of financial-economic and managerial-economic methods. Financial and economic methods include: evaluation, accounting, programming, planning, forecasting, taxation, budget financing, investment, insurance, lending. The list of managerial-economic methods includes: licensing, expert assessment, certification, regulation, standardization, monitoring, cadastre, limiting, rationing. It is determined that the current economic mechanism of nature management should cover budget, tax, customs, credit, mortgage and collateral, stock, investment, insurance instruments, as well as instruments based on the implementation of public-private partnership agreements. It is substantiated that in the structure of the economic mechanism of nature management two types of levers be distinguished: financial and economic incentives (tax benefits, soft loans, customs privileges, price discounts/allowances, cross-subsidization, endowment) and financial and economic sanctions (fines, penalties, reimbursement, compensation, financial restrictions, budget limits).

Keywords: economic mechanism of nature management, institutional basis, methods, instruments, levers, public budgets.

Fig.: 1. **Bibl.:** 10.

Medynska Nataliia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Acting Head of the Department of Land Cadastre, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, 03041, Ukraine)

E-mail: natazv@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2573-0205>

Залучення природної сировини в господарський обіг, а також комерціалізація екосистемних послуг вимагають скоординованого впливу з боку держави та територіальних громад на поведінку природокористувачів як у частині вилучення матеріально-речової субстанції природного ресурсу, так і щодо утилізації вживаної сировини. Найбільш дієвим таким скоординований вплив буде за умови функціонування збалансованого та багатофункціонального економічного механізму природокористування як логічно упорядкованої сукупності методів, інструментів та важелів бюджетно-податкового, фінансово-кредитного та дозвільного регулювання процесів освоєння, відновлення, відтворення й охорони природно-ресурсного потенціалу. Поглиблення процесів децентралізації та прискорення євроінтеграції потребують інституціоналізації широкої групи методів, інструментів та важелів регуляторного впливу на процеси використання природних ресурсів й охорони довкілля, щоб максимально охопити операції, пов'язані з господарським освоєнням природного багатства країни. Більше того, вирішальною мірою результативності прямого й опосередкованого впливу економічного механізму природокористування на природокористувачів залежить від інституціоналізації такого механізму, який, своєю чергою, визначається набором і специфікою застосування регуляторних норм. Тому забезпечення використання широкого розмаїття методів та інструментів бюджетно-податкового та фінансово-кредитного впливу на природокористувачів, а також формування інституціонального підґрунтя адекватного вимогам часу економічного механізму природокористування виступають актуальними завданнями вітчизняної економіки природокористування.

Метою статті є розроблення авторського варіанта формування інституціонального підґрунтя та інструментально-методологічного забезпечення економічного механізму природокористування з урахуванням екзогенних та ендегенних викликів, які стоять перед природно-ресурсним сектором на даному етапі розвитку суспільства.

Обґрунтування перспективних напрямів формування економічного механізму природокористування розпочалось ще на початку 90-х років минулого століття синхронно з введенням інституту платності за спеціальне природокористування. У 2000-х роках існуючі підходи до побудови архітектури економічного механізму природокористування почали доповнюватися пропозиціями щодо посилення ринкової орієнтації регуляторного впливу на природокористувачів. Б. Данилишин виявив основні тенденції регулювання процесів природокористування в Україні в 90-х роках минулого століття та довів необхідність створення цілісної системи регуляторного впливу на поведінку природокористувачів [4]. Т. Завгородня обґрунтувала авторський підхід до вдосконалення ін-

струментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища [6]. Ґрунтовним слід вважати підхід І. Білецької до вдосконалення економічного механізму екологічного регулювання. Зокрема, вона констатує, що основними напрямками вдосконалення економічного механізму екологічного регулювання є модернізація існуючих регуляторів, здійснювана одночасно з розробкою та впровадженням у практику нових ринкових інструментів [2]. Автором П. Гаман було розкрито зміст економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності [3].

Однією з прикметних рис існуючих підходів стосовно формування та структурування економічного механізму природокористування є його зведення до суто фінансової складової. М. Хвесик та І. Бистряков розглядають фінансовий механізм управління природними ресурсами як сукупність впливів на розроблення, прийняття та реалізацію рішень щодо використання природних ресурсів [див. 8, с. 40].

Останні тренди в державній політиці стосовно регулювання процесів природокористування, що зумовлені поглибленням децентралізації та євроінтеграції, вимагають трансформації економічного механізму природокористування через інституціоналізацію додаткових методів, інструментів і важелів, а також вибору такого типу даного механізму, який забезпечить якісні зрушення у природно-ресурсній і природоохоронній сферах.

Одним із основних проблемних моментів у царині дослідження сутнісних характеристик економічного механізму природокористування є визначення його структурних елементів, зокрема інструментально-методологічного забезпечення. Саме набір регуляторів у підсумку і визначає результативність функціонування економічного механізму природокористування на різних таксономічних рівнях. Б. Данилишин, М. Хвесик і В. Голян складовими економічного механізму природокористування визначають три блоки: блок «Планування раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля»; блок «Фінансове забезпечення природокористування»; блок «Стимулювання раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього середовища» [5].

Саме фінансове забезпечення є основною структуростворювальною ланкою в системі фінансів природокористування в цілому, оскільки забезпечує адміністрування екологічних податків та рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів, що надходять до публічних бюджетів різного таксономічного рівня. Це значною мірою визначає перспективу формування спеціальних фондів охорони довкілля та відтворення природно-ресурсного потенціалу.

При нинішньому інституціональному підґрунті функціонування економічного механізму природокористування саме акумуляція екологічних та при-

родно-ресурсних платежів дає можливість забезпечувати певний рівень перманентності у збереженні та примноженні природно-ресурсних благ. Також варто відмітити і таку складову, як відшкодування збитків, завданих довкіллю, оскільки відсутність мотивації в безпосередніх природокористувачів щодо мінімізації негативного впливу якраз і призводить до зростання порушень природоохоронного законодавства.

Через інституціоналізацію іпотечно-заставних операцій і кредитування природоохоронних проєктів стане можливою перспектива подолання багаторічного фінансового, зокрема інвестиційного, дефіциту у сфері природокористування. Більше того, на даний момент комплекс природоохоронних і ресурсощадних проєктів не реалізується через відсутність належної системи дотування та субсидування державою на кшталт позитивного досвіду високорозвинених країн. Також необхідними є стимули для працівників природно-ресурсного сектора, щоб вони були зацікавлені забезпечувати перманентну економію природної сировини та мінімальний антропогенний і техногенний вплив на довкілля.

Поглиблення інституціональних трансформацій у природно-ресурсному секторі, а також активізація міжнародної співпраці у природоохоронній сфері значно розширили спектр методів, інструментів та важелів економічного механізму природокористування у частині як бюджетно-податкового, так і фінансово-кредитного забезпечення використання природних ресурсів та охорони довкілля. Проблема полягає в тому, що вітчизняне бюджетне, податкове та природоохоронне законодавство не інституціоналізувало переважно більшість такого роду методів та інструментів, тому вітчизняний економічний механізм природокористування і надалі оперує обмеженим набором регуляторних норм.

Ефективно діючий економічний механізм природокористування за даних умов має охоплювати значно ширший спектр методів, інструментів та важелів фінансово-кредитного та бюджетно-податкового спрямування (рис. 1), щоб забезпечити вищий рівень фіскальної віддачі залучених у господарський обіг природних ресурсів та посилити результативність фінансування природоохоронних проєктів. Тим більше, що методи, інструменти та важелі, які охоплює економічний механізм природокористування, взаємодіють між собою, доповнюючи один одного та забезпечуючи належну синергію при одночасному чи послідовному застосуванні.

Важливою складовою регуляторного набору сучасного економічного механізму природокористування є урізноманітнення набору методів. Методи мають охоплювати два види: фінансово-економічні й управлінсько-економічні. Саме синергія цих видів методів може дати найвищий ефект, оскільки ефективне фіскальне регулювання та сучасне фінансово-

кредитне забезпечення є можливим за умови інституціональної оформленості методів визначення реальної цінності та вартості конкретних видів природних активів.

У спектрі фінансово-економічних методів вагомим значення відводиться оцінюванню натуральних запасів та вартісному їх вираженню, щоб можна було належним чином розуміти, якими запасами відповідних складових природного багатства володіє країна чи відповідна територіальна громада.

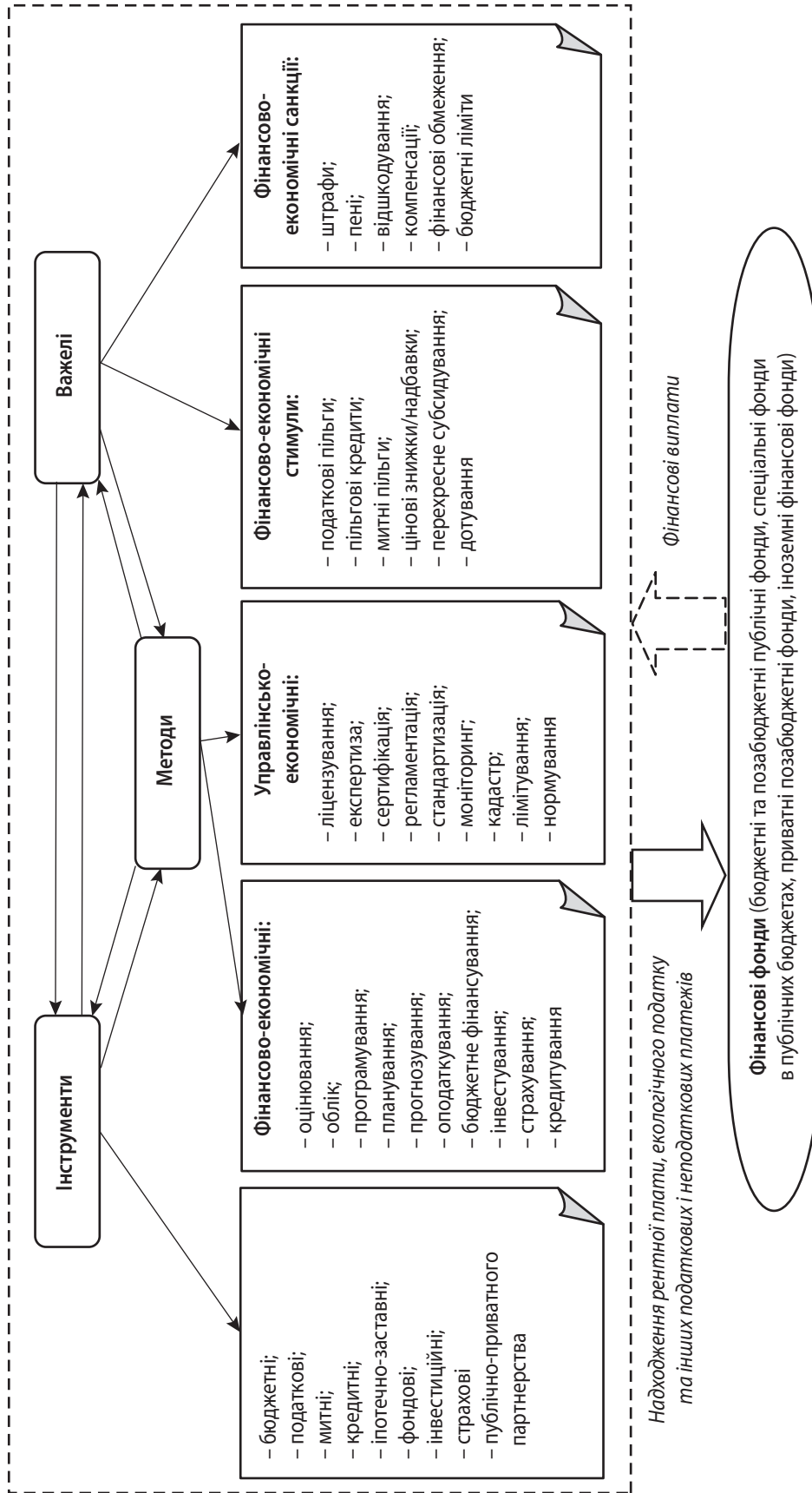
Останніми роками пропонується значний спектр методологічних підходів до оцінювання природної складової природного багатства. Але більшість з них однозначно базуються на результатному, затратному та відтворювальному підходах. Методичне забезпечення оцінювання, яке враховує об'єктивні передумови наявності природних запасів, можливість їх промислового освоєння, а також переробки, є базою для використання таких методів, як планування та прогнозування як у частині використання матеріально-речової субстанції природного ресурсу, так і в частині його капіталізації та комерціалізації.

Адекватне використання наведених вище методів виступає запорукою еквівалентного використання такого методу, як оподаткування чи фіскальне регулювання спеціального використання природних ресурсів, який, з одного боку, має забезпечити максимізацію надходжень природно-ресурсних та екологічних платежів до публічних бюджетів, а з іншого – сформувати надійну основу для фінансового забезпечення процесів збереження та примноження природних благ.

Незважаючи на вмонтування у вітчизняну сферу природокористування комплексу ринкових відносин, бюджетне фінансування залишається одним із основних методів економічного механізму природокористування в нинішніх умовах, оскільки приватні джерела фінансування у сферу екології сьогодні є слабо активованими. Високий рівень зносу основних природоохоронних фондів та надмірна уніфікованість джерел фінансування їх оновлення та модернізації вимагають активізації процесів інвестування об'єктів природно-господарської та природоохоронної інфраструктури. Високий рівень впливу природно-кліматичних факторів на процес природокористування актуалізує проблему подальшої інституціоналізації екологічного страхування.

Водночас перераховані фінансово-економічні методи мають синхронізуватися з управлінсько-економічними методами, які охоплюють:

- ✦ ліцензування природно-господарської та природоохоронної діяльності задля збереження та примноження біорізноманіття;
- ✦ експертну оцінку можливого техногенного впливу природно-господарського об'єкта на навколишнє природне середовище;

Рис. 1. Структурна характеристика економічного механізму природокористування

Джерело: авторська розробка.

- ✦ проведення сертифікації природно-господарських активів відповідно до міжнародних вимог і норм;
- ✦ регламентація та стандартизація технологій господарського освоєння та відтворення конкретних видів природної сировини.

Особливо важливим є розроблення комплексу норм якості навколишнього природного середовища, щоб вибудувати систему чітких критеріїв для поведінки природокористувачів як у частині залучення потоків природної сировини до господарського обігу, так і щодо утворення відходів та викидів і скидів. О. Савченко стверджує, що організація раціонального природокористування потребує передусім розробки науково обґрунтованих норм, які давали б можливість визначити якість навколишнього середовища, меж допустимих викидів шкідливих речовин окремими виробництвами, а також норм державного, цивільного та кримінального права [9, с. 68]. Дана проблематика ще більше актуалізувалася останніми роками, коли трансформувалася вся глобальна природоохоронна архітектура, а вимоги до національних країн значно підвищилися, зокрема в частині мінімізації негативного впливу на кліматичні зміни.

Більше того, як показує передова іноземна практика, застосування перерахованих управлінсько-економічних методів має базуватися на ефективній системі ресурсного й екологічного моніторингу, а також на даних кадастрів природних ресурсів. В умовах природно-ресурсних та екологічних обмежень необхідними методами економічного механізму природокористування мають виступати лімітування та нормування використання природної сировини, щоб унеможливити прояви марнотратного та розбалансованого природокористування.

Розмаїття методів економічного механізму природокористування прямо й опосередковано впливає на специфікацію інструментів регуляторного впливу, де, як і в попередні періоди, домінують бюджетні та податкові інструменти. Бюджетні інструменти не відзначаються високим рівнем результативності через недостатній обсяг бюджетного фінансування природоохоронної сфери, оскільки природно-ресурсні й екологічні платежі останніми роками надходять до загальних фондів відповідних бюджетів і, відповідно, не відзначаються цільовою спрямованістю.

Диверсифікація набору податкових інструментів економічного механізму природокористування має відштовхуватися від магістральних напрямів трансформації податкових систем, передусім країн постсоціалістичного табору, які не пішли шляхом масової імплементації досвіду високорозвинених країн, а сформували власну модель податкового регулювання з урахуванням неусталеності інституціонального середовища розвитку національного господарства та

несформованості інститутів фінансового забезпечення природоексплуатаційної та природоохоронної діяльності.

У частині диверсифікації податкових інструментів, а також підвищення їх дієвості стосовно наповнення бюджетів різного таксономічного рівня та стимулювання природоохоронної діяльності цікавим є підхід В. Бардася щодо обґрунтованості ставок рентної плати за спеціальне використання природних ресурсів і ставок екологічного податку за забруднення довкілля. Суть методологічного підходу В. Бардася до вдосконалення фіскального регулювання природокористування полягає в досягненні фіскального оптимуму Лаффера, що виступає передумовою проведення еколого-трудої реформи та підвищення фіскальної віддачі залучення природних ресурсів у відтворювальний процес і підвищення результативності відшкодування збитків, завданих довкіллю [1].

Митні інструменти, які мали б стимулювати масове завезення в Україну природоохоронного та ресурсозберігаючого обладнання, фактично не використовувалися та не використовуються, що гальмує ділову активність у частині господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та охорони довкілля.

Надзвичайно мляво використовуються як на загальнонаціональному, так і на регіональному та місцевому рівнях інвестиційні інструменти, що не дає можливості забезпечити диверсифікацію форм фінансування капітальних інвестицій і запустити маховик фінансового інвестування. Тому й надалі спостерігається рівень спрацювання основних природоохоронних фондів і повільно впроваджуються сучасні засоби природно-господарської та природоохоронної інфраструктури.

Виникає необхідність у підвищенні рівня дієвості використання страхових інструментів, оскільки страхові компанії неохоче реалізують страхові угоди стосовно природно-ресурсних і природно-господарських об'єктів, що гальмує ділову активність у природно-ресурсному секторі через високий рівень ризиків внаслідок безпосереднього впливу природно-кліматичних факторів. Публічно-приватні форми природокористування з огляду на те, що державний і комунальний сектор у природно-ресурсних відносинах представлений доволі потужно, застосовуються в одиничних випадках, що не дає змоги використати всі переваги угод публічно-приватного партнерства для підвищення ефективності природно-господарської та природоохоронної діяльності.

Необхідною умовою підвищення дієвості використання перерахованих інструментів є застосування комплексу важелів. У вітчизняній економічній літературі не здійснено належну класифікацію важелів економічного механізму природокористування. В окремих підходах навіть не прослідковується чітка відмінність між інструментами та важелями. Деякі

вчені називають важелями регулятори, які за своєю суттю є інструментами. Зокрема, М. Хвесик та І. Бистряков переконані, що необхідно сприяти активному застосуванню у сфері природокористування таких фінансових важелів: позикових ставок, орендної плати, фінансових санкцій, економічних фондів цільового призначення, пайових внесків, портфельних інвестицій, дивідендів тощо. Виходи та зв'язки з іншими системами повинні забезпечити зовнішню підтримку проектів сталого розвитку територій через різні форми державного та приватного фінансування, кредитування, страхування, лізингу, ліцензування, експертизи [див. 8].

Виходячи з проведених досліджень можна констатувати, що важелі економічного механізму природокористування представлені фінансово-економічними стимулами та фінансово-економічними санкціями. Ці два види важелів за певних обставин можуть відзначатися високим рівнем дієвості.

У спектрі фінансово-економічних стимулів найбільшого поширення набули податкові пільги та пільгові кредити. В умовах вітчизняної дійсності, де доволі викривленою є етика адміністрування окремих видів податків, податкові пільги у сфері природокористування не набули достатнього рівня дієвості та не здійснюють належного стимулюючого впливу на безпосередніх природокористувачів. Пільгові кредити у природоохоронній сфері теж існують лише в поодиноких випадках через низький рівень концентрації вітчизняного банківського капіталу, а також через високий рівень одержавлення природно-господарських і природно-ресурсних активів, які перебувають у користуванні державних підприємств.

Суб'єкти публічного природно-господарського підприємництва внаслідок наявності численних обмежень не мають можливості прискореними темпами здійснювати диверсифікацію виробничо-господарської діяльності, тому дуже рідко використовують такий важіль як перехресне субсидування. Велика кількість суб'єктів природно-ресурсного підприємництва не використовують свій потенціал у частині збільшення обсягів виробництва різних видів біологічного палива внаслідок відсутності з боку держави певного спектра дотацій, що зробили б вигідною утилізацію некондиційної, зокрема вторинної, природної сировини.

У короткостроковій перспективі необхідною є трансформація системи фінансово-економічних санкцій, які стосуються суб'єктів природно-ресурсного та природоохоронного підприємництва, зокрема в частині підвищення дієвості використання штрафів, відшкодувань, компенсацій, а також введення фінансових обмежень і встановлення фінансових лімітів для державних підприємств і бюджетних організацій.

Незважаючи на те, що за останні 10 років природно-ресурсне, бюджетне та податкове законодав-

ство зазнало численних змін у частині регуляторного впливу на природокористувачів, економічний механізм природокористування оперує недостатнім набором методів, інструментів та важелів, які дали б можливість підвищити комплексність господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу та посилити дієвість впливу сфери природокористування на темпи соціально-економічного піднесення.

ВИСНОВКИ

Дослідження показали, що ускладнення ринкових відносин у сфері господарського освоєння природно-ресурсного потенціалу й охорони довкілля вимагають формування сучасного інституціонального підґрунтя та інструментально-методологічного забезпечення економічного механізму природокористування, що дасть змогу посилити дієвість регуляторного впливу на природокористувачів як у частині результативнішого вилучення матеріально-речової субстанції природної сировини, так і ефективнішого її використання в переробних ланках продуктових ланцюгів.

Інституціональне підґрунтя охоплює комплекс змін у законодавчих актах, які дадуть можливість умонтувати у сферу природокористування нові інститути-правила, що забезпечить принципово нову модель регуляторного впливу на природокористувачів. У цілому перспективна модель економічного механізму природокористування охоплює комплекс інструментів, методів і важелів. Методи поділяються на фінансово-економічні й управлінсько-економічні. Важелі охоплюють два типи: фінансово-економічні стимули та фінансово-економічні санкції. Результативність функціонування економічного механізму природокористування залежить від синергії, яку створює взаємодія між методами, інструментами та важелями. Саме їх поєднання прямо й опосередковано впливає на функціонування фінансових фондів, зокрема бюджетних і позабюджетних публічних фондів, спеціальних фондів у публічних бюджетах, приватних позабюджетних фондів, іноземних фінансових фондів у частині акумуляції екоресурсних платежів та фінансування природоохоронних проектів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бардась В. М. Удосконалення фіскального регулювання природокористування : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.06. Луцьк, 2014. 203 с.
2. Білецька І. М. Економічний механізм екологічного регулювання як передумова стійкого розвитку. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3118>
3. Гаман П. І. Зміст економічного механізму природокористування та природоохоронної діяльності. *Бізнес-навігатор. Серія «Економіка і підприємництво»*. 2004. № 5. С. 48–53.

4. Данилишин Б. М. Сучасні тенденції регулювання процесів природокористування в Україні. *Економіка України*. 1994. № 11. С. 59–62.
 5. Данилишин Б. М., Хвесик М. А., Голян В. А. Економіка природокористування : підручник. Київ : Кондор, 2009. 465 с.
 6. Завгородня Т. Удосконалення інструментів економічного механізму охорони навколишнього природного середовища. *Економіка України*. 2000. № 12. С. 67–70.
 7. Мединська Н. В., Колганова І. Г., Задорожня Н. М. Еколого-економічна оцінка використання земель населених пунктів. *Агросвіт*. 2017. № 21. С. 26–29. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2017/6.pdf
 8. Мединська Н. В. Економічний механізм природокористування в умовах сучасних викликів: принципи та інституціоналізація. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. С. 38–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-27>
 9. Савченко О. Удосконалення управління природоохоронною діяльністю промислових підприємств. *Економіка України*. 1997. № 10. С. 68–74.
 10. Хвесик М. А., Бистряков І. К. Фінансово-економічні важелі капіталізації природних ресурсів у контексті забезпечення прибуткового природокористування. *Фінанси України*. 2014. № 5. С. 29–47.
- Trends in the Regulation of Nature Management Processes in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 11 (1994): 59-62.
- Danylyshyn, B. M., Khvesyk, M. A., and Holian, V. A. *Ekonomika pryrodokorystuvannia* [Economics of Nature Use]. Kyiv: Kondor, 2009.
- Haman, P. I. "Zmist ekonomichnoho mekhanizmu pryrodokorystuvannia ta pryrodookhoronnoi diialnosti" [The Content of the Economic Mechanism of Nature Use and Nature Protection Activities]. *Biznes-navihator. Seriia «Ekonomika i pidpriemnytstvo»*, no. 5 (2004): 48-53.
- Khvesyk, M. A., and Bystriakov, I. K. "Finansovo-ekonomichni vazheli kapitalizatsii pryrodnykh resursiv u konteksti zabezpechennia prybutkovoho pryrodokorystuvannia" [Financial and Economic Levers of Natural Resources' Capitalization in the Context of Providing the Profitable Use of Natural Resources]. *Finansy Ukrainy*, no. 5 (2014): 29-47.
- Medynska, N. V. "Ekonomichniy mekhanizm pryrodokorystuvannia v umovakh suchasnykh vyklykiv: pryntsyipy ta instyutsionalizatsiia" [Economic Mechanism of Natural Resource Management in Modern Challenges: Principles and Institutionalization]. *Ekonomika ta suspiilstvo*, no. 38 (2022): 38-41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-27>
- Medynska, N. V., Kolhanova, I. H., and Zadorozhnia, N. M. "Ekoloho-ekonomichna otsinka vykorystannia zemel naselenykh punktiv" [Ecological-Economic Assessment of Using of Lands of Settlements]. *Ahrosvit*, no. 21 (2017): 26-29. http://www.agrosvit.info/pdf/21_2017/6.pdf
- Savchenko, O. "Udoskonalennia upravlinnia pryrodookhoronnoiu diialnistiu promyslovykh pidpriemstv" [Improvement of Management of Environmental Protection Activities of Industrial Enterprises]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 10 (1997): 68-74.
- Zavorodnia, T. "Udoskonalennia instrumentiv ekonomichnoho mekhanizmu okhorony navkolyshnyoho pryrodnoho seredovyscha" [Improving the Tools of the Economic Mechanism of Environmental Protection]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2000): 67-70.

REFERENCES

- Bardas, V. M. "Udoskonalennia fiskalnoho rehuliuвання pryrodokorystuvannia" [Improvement of Fiscal Regulation of Nature Use]: *dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.06*, 2014.
- Biletska, I. M. "Ekonomichniy mekhanizm ekolohichnoho rehuliuвання yak peredumova stiikoho rozvytku" [Economic Mechanism of Environmental Management as a Prerequisite for Sustainable Development]. *Efektivna ekonomika*, no. 6. 2014. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3118>
- Danylyshyn, B. M. "Suchasni tendentsii rehuliuвання protsesiv pryrodokorystuvannia v Ukraini" [Modern